

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 5 december 2003

B 1658-03

KLAGANDE

1. JB

Offentlig försvarare och ombud: advokaten UI

2. AB Kvällstidningen Expressen, 556025-4525, 105 16 STOCKHOLM

Ombud: advokaten UI

MOTPART

GS

Ombud: advokaten LV

SAKEN

Förtal i tryckt skrift

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, avd. 9, dom den 21 mars 2003 i mål B 6449-02

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar på det sättet hovrättens domslut i ansvarsdelen att åtalet för förtal i vad avser artikelrubriken och förstasidesrubriken lämnas utan bifall

samt att JB döms för förtal i vad avser löpsedeln till den av hovrätten bestämda påföljden.

AB Kvällstidningen Expressen skall, om begäran därom framställs av GS, låta i sedvanlig omfattning införa Högsta domstolens dom i tidningen Expressen.

Högsta domstolen ändrar på det sättet hovrättens domslut i skadeståndsdelen att JB och AB Kvällstidningen Expressen förpliktas att solidariskt till GS utge femtiotusen (50.000) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 27 november 2001 till dess betalning sker.

Högsta domstolen ändrar på det sättet hovrättens domslut i fråga om kostnaderna vid tingsrätten och i hovrätten att JB skall av kostnaderna för offentlig försvarare där återbetala tjugofemtusenåttahundratrettio (25.830) kr till staten.

För försvaret av JB i Högsta domstolen tillerkänns UI ersättning av allmänna medel med tjugosextusenfemhundratrettio två (26.532) kr, avseende arbete. Denna kostnad skall stanna på staten.

Vardera parten skall bära sin rättegångskostnad i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

JB och AB Kvällstidningen Expressen har yrkat att Högsta domstolen skall lämna GSs talan utan bifall, befria AB Kvällstidningen Expressen från skyldigheten att ersätta GS för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förplikta henne att ersätta JB och AB Kvällstidningen Expressen för rättegångskostnaderna där.

GS har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

För att någon skall kunna dömas för förtal som tryckfrihetsbrott krävs, som framgår av 7 kap. 4 § 14 tryckfrihetsförordningen och 5 kap. 1 § brottsbalken, att det i en tryckt skrift har lämnats en uppgift om någon annan som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning. I många fall finns det en överensstämmelse mellan den uppgift som ett åtal avser och viss text i skriften. Det är dock inte ovanligt att den påstådda uppgiften inte direkt kan läsas ut av någon sådan text. Uppgiften kan endast utläsas genom en tolkning av skriften. När det gäller bilder är behovet av tolkning uppenbart (jfr NJA 1994 s. 637) men även texter kräver ofta en mer eller mindre långtgående tolkning för att en påstådd uppgift skall kunna utläsas. Att någon inte använder klartext utan endast antyder ett visst förhållande utesluter inte att han kan anses ha lämnat en uppgift om detta.

I de fall där ett åtal avser en uppgift som inte kan läsas ut direkt av viss text i skriften är det för den tilltalades möjligheter att försvara sig angeläget att innebörden av den påstådda uppgiften klarläggs i processen på ett så tydligt sätt som möjligt. Inte minst gäller det i förhållande till det behov som den tilltalade kan ha att kunna visa att uppgiften var sann eller att han hade skäligen grund för den. I princip krävs att innebörden av den uppgift som åtalet avser framgår av den gärningsbeskrivning som ligger till grund för rättens prövning (se 30 kap. 3 § rättegångsbalken samt 47 kap. 2 § första stycket 2 och 47 kap. 24 § första stycket jämfört med 45 kap. 5 §).

I den stämmningsansökan som ligger till grund för åtalet i detta fall har GS i det avsnitt som enligt vad hon bekräftat i Högsta domstolen är avsett som gärningsbeskrivning förutom de i tingsrättens dom återgivna texterna angivit följande:

”GS har inte fällt dessa yttranden och påståendet att hon skall spela in en erotisk film är grundlöst. Genom vart och ett av de nämnda yttrandena, och genom dem tagna tillsammans, har Expressen givit läsarna intrycket att GS är en sexuellt lössläppt person, att hon tänker delta i en erotisk film och att hon offentligt fällt yttranden av detta slag. Uppgiften är ägnad att utsätta GS för andras missaktning.

Uppgiften är inte sann och Expressen har inte haft skälig grund för den. Det har inte varit försvarligt att lämna den. Expressen har därmed förtalat GS. Förtalet är med hänsyn till omständigheterna grovt.”

Någon justering av åtalet har inte skett varför det får förutsättas att den i stämmningsansökan lämnade gärningsbeskrivningen också legat till grund för juryns prövning. Högsta domstolen noterar dock att frågorna till juryn endast avsett löpsedelstexten, förstasidesrubriken och artikelrubriken var för sig (jfr 9 kap. 7 § lagen, 1991:1559, med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden).

I Högsta domstolen har GS som Högsta domstolen uppfattat henne inte gjort gällande att de åtalade yttrandena skulle utgöra förtal på den grunden att de innefattade en uppgift om att hon var en sexuellt lössläppt person eller att det i sig skulle utgöra förtal att hon offentligt fällt dessa yttranden. Vad hon gjort gällande är i stället att de åtalade yttrandena innefattat en konkret uppgift om att hon skulle medverka i en pornografisk film. Hennes talan avviker i så måtto från vad som angivits i gärningsbeskrivningen. Hon har emellertid som hon får förstås gjort gällande att hon med uttrycket erotisk film i gärningsbeskrivningen avsett det-

samma som pornografisk film. Den fråga som då uppkommer är om hennes talan som den här utförts kan anses rymmas inom den gärningsbeskrivning som ligger till grund för åtalet.

Att domstol i princip endast får döma för sådana gärningsmoment som angetts i gärningsbeskrivningen sammanhänger med den grundläggande rättighet som en tilltalad har att i detalj underrättas om innebörden av och grunden för anklagelser som riktas mot honom (jfr artikel 6.3.a i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna). En gärningsbeskrivning är dock av naturliga skäl ofta kortfattad och behöver ibland tolkas bl.a. i belysning av hur åklagaren eller målsäganden i övrigt för sin talan. Av betydelse i detta avseende är även den skyldighet som domstolen har att utöva processledning när det råder oklarhet om den närmare innebörden av en talan. Som Europadomstolen framhållit i olika sammanhang får en helhetsbedömning göras av om rätten att underrättas om anklagelser tillgodosätts i enskilda fall varvid gärningsbeskrivningens utformning är en av de faktorer som är av betydelse (jfr Högsta domstolens dom den 29 oktober 2003 i mål B 2740-03).

Uttrycket ”erotisk film” har, som väl framgår av parternas talan i detta mål, inte någon helt klar och otvetydig innebörd. Att uttrycket inte sällan används som beteckning för pornografiska filmer är dock ställt utom tvivel. Av tingsrättens dom framgår också att GS redan där för sin del gjorde gällande att uttrycket ”erotisk film” var liktydigt med ”pornografisk film”. Hennes användning av uttrycket ”erotisk film” i gärningsbeskrivningen måste uppenbarligen förstås mot den bakgrunden. Det måste också, mot bakgrund av hur talan förts, anses stå klart att JB och AB Kvällstidningen Expressen redan i tingsrätten varit införstådda med att GS avsett att göra gällande att de åtalade texterna innefattat en uppgift om att hon skulle delta i en pornografisk film. Mot den bakgrunden och med beaktande av att detta också är en möjlig tolkning av gärningsbeskriv-

ningen i stämningsansökan finner Högsta domstolen att det inte kan anses föreligga något hinder mot att lägga den påstådda uppgiften att GS skulle delta i en pornografisk film till grund för prövningen av målet, trots att detta inte uttryckligen framgår av gärningsbeskrivningen.

Högsta domstolen prövar först om rubriken till artikeln på sid. 12 och 13 ("Jag ställer upp på allt" GS MED I EXMAKENS EROTISKA FILM) kan anses ha innefattat en sådan uppgift som GS gjort gällande. Redan av vad som tidigare sagts framgår att den aktuella rubriken enligt Högsta domstolens mening inte kan anses ha innefattat någon entydig uppgift om att GS skulle medverka i en pornografisk film. För att bedöma om rubriken ändå skall kunna anses innefatta en sådan uppgift måste den tolkas i sitt sammanhang. Av naturliga skäl är det i första hand den artikel som rubriken hänför sig till som då är av betydelse. Rubriktexten har viss täckning i artikelns innehåll och av artikeln framgår klart att den film som rubriken hänför sig till inte är en pornografisk film. Mot denna bakgrund kan artikelrubriken inte anses innefatta en sådan uppgift som GS gjort gällande även om rubriken skulle kunna uppfattas på detta sätt av en läsare som endast bläddrar i genom tidningen utan att ta del av själva artikeln. Rubriken till artikeln är således inte brottslig som förtal.

Den i vinjetten på förstasidan (GS GÖR EROTISK FILM: "Jag ställer upp på allt") intagna rubriken anknyter till sitt innehåll nära till artikelrubriken. I vinjetten hänvisas också till artikeln på sidorna 12-13. För att bedöma vinjettrubriken på ett annat sätt än artikelrubriken krävs att vinjettrubriken betraktas som en så fristående och självständig text i förhållande till artikeln att den i princip skall bedömas oberoende av innehållet i artikeln. Vad som kunde tala för ett sådant synsätt skulle närmast vara om en kvällstidnings förstasida skulle kunna sägas exponeras på försäljningsställena på ett sådant sätt att den riktar sig till och har en större läsekrets än den som tar del av själva tidningen. Något underlag för

att göra en sådan bedömning i detta fall har dock inte framkommit. Det är således inte heller visat att den i vinjetten på förstasidan intagna rubriken innefattar en uppgift om att GS skulle medverka i en pornografisk film.

Texten på löpsedeln (GS spelar in EROTISK FILM med sin ex-man: "MAN SKA BLI KÅT") avviker från rubriktexterna främst genom att uppgiften om deltagande i en erotisk film kombinerats med ett annat citat. Vad som i första hand är avgörande för bedömningen av om löpsedelstexten kan anses ha innefattat en uppgift om att GS skulle medverka i en pornografisk film är emellertid om löpsedeln, på det sätt som nyss diskuterades i förhållande till vinjettrubriken, skall betraktas som en så fristående och självständig text i förhållande till tidningsartikeln att den i princip skall bedömas oberoende av innehållet i denna.

I NJA 1976 s. 150 har Högsta domstolen fastslagit att yttranden som förekommit i skilda tryckta skrifter inte kan anses utgöra ett enda brott i tryckfrihetsförordningens mening. Som framgår av NJA 1991 s. 155 anses emellertid en löpsedel och det tidningsnummer som denna hänför sig till inte vara skilda tryckta skrifter i denna mening. I det fallet bedömdes viss text på en tidnings löpsedel utgöra förtal i förening med text på förstasidan i den tidning som löpsedeln avsåg. Att löpsedelstext kan anses utgöra förtal tillsammans med texten i en tidning kan synas tala för att löpsedeln även i det nu aktuella fallet borde tolkas mot bakgrund av den artikel som löpsedeln syftar på.

I 1991 års fall var emellertid problemet att den person som löpsedelstexten syftade på inte ansågs tillräckligt identifierad genom löpsedeln. Endast genom att också läsa tidningen, där någon motsvarande uppgift som på löpsedeln inte fanns, ansågs målsäganden vara utpekad. Uttryckt på annat sätt innebär detta att en uppgift som var ägnad att utsätta målsäganden för missaktning endast lämnats till dem som tagit del av både löpsedeln och tidningen.

I det nu aktuella fallet råder däremot inte någon tvekan om vem som är utpekad. Löpsedeln har också riktat sig till en omfattande läsekrets som inte tagit del av själva tidningen. Frågan om löpsedelstexten kan sägas ha förmedlat den uppgift som GS påstått måste därför såvitt avser den läsekretsen bedömas på ett mer självständigt sätt i förhållande till den artikel som texten syftar på än en rubrik i omedelbar anknytning till artikeln.

Som redan konstaterats är det inte ovanligt att uttrycket ”erotisk film” används som beteckning för pornografiska filmer. Detta gäller bl.a. i sådana TV-bilagor och programtablåer som regelbundet publiceras i pressen. När uttrycket används på detta sätt får det dock betecknas som en eufemism eller förskönande omskrivning. Normalt torde uttrycket erotisk snarare användas för att markera en slags gräns mot det pornografiska. Detta gäller exempelvis filmaren LW enligt den artikel som de åtalade rubrik- och löpsedelstexterna hänför sig till. I artikeln sägs att han har velat att filmen skall bli erotisk i sin ton ”utan att det blir pornografi”. Mot denna bakgrund kan användningen av uttrycket ”erotisk film” på löpsedeln, även om detta är en fullt möjlig och inte långsökt tolkning, inte i sig anses vara tillräckligt för att kunna sägas innefatta en uppgift om att den film som GS skulle medverka i var en pornografisk film.

Att uttrycket ”erotisk film” lätt kan uppfattas så som fråga är om en pornografisk film gör emellertid att övrig information får stor betydelse för tolkningen. Denna kan styra vad som framstår som en normal läsning åt olika håll. Den övriga information som lämnas på löpsedeln är citerat ”Man ska bli kåt”. Med pornografi brukar avses framställningar vars huvudsakliga syfte är att verka sexuellt upphetsande. Citatet, i förening med löpsedelns braskande rubrikstil, förstärker på ett påtagligt sätt det intryck av att fråga skulle vara om en pornografisk film som redan uttrycket ”erotisk film” kan ge anledning till. Även om löpsedeln

inte behöver tolkas på detta sätt får det sammantagna intrycket anses vara så tydligt att löpsedeln får anses innefatta en uppgift om att den film som GS skulle medverka i var en pornografisk film. Att uppgiften i sig kan framstå som osannolik skall, i motsats till vad JB gjort gällande, i princip inte beaktas vid bedömningen.

Nästa fråga är då om uppgiften varit ägnad att utsätta GS för andras missaktning.

Ofta sägs att utgångspunkten för bedömningen av om en uppgift i det konkreta fallet är ägnad att utsätta någon för andras missaktning skall vara de sociala värderingarna på den berördes ort och inom hans egen samhällsgrupp eller personkrets. Vad som då avses är att det för förtalsansvar är tillräckligt att en uppgift är nedsättande för en persons anseende i de särskilda kretsar som han tillhör. Det krävs inte att uppgiften är nedsättande enligt en allmänt rådande eller i samhället i dess helhet förhärskande uppfattning. En sådan allmän uppfattning är dock i princip också tillräcklig för ansvar även om undantag kan gälla när den utpekade och/eller de kretsar som denne tillhör är av motsatt uppfattning.

Uppgiften att GS skulle medverka i en pornografisk film får enligt allmänna värderingar anses ha varit ägnad att utsätta henne för andras missaktning. Detta innebär att löpsedeln får anses ha innefattat förtal i s.k. teknisk mening.

Av 1 kap. 2 § första stycket brottsbalken följer att förtal är att anse som brott endast om gärningen begåtts uppsåtligen. Beträffande uppsåtsbedömningen vid tryckfrihetsbrott finns en särskild reglering i 8 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen jämförd med 1 § samma kapitel enligt vilken innehållet i en periodisk skrift skall anses infört i skriften med den ansvarige utgivarens vetskap och vilja. Detta gäller även för löpsedlar som hör till tidningen (jfr NJA 1991 s. 155).

För att JB skall kunna dömas till ansvar krävs emellertid härutöver att han kan anses ha haft uppsåt till att publiceringen innebar en uppgift om att GS skulle medverka i en pornografisk film och att den uppgiften var ägnad att utsätta henne för andras missaktning. I den delen är domstolen hänvisad till att konstruera uppsåtet från de faktiska förhållandena kring publiceringen. Dessa ger inte anledning till annat bedömande än att för den som deltagit i publiceringen måste det ha stått klart att denna, på det sätt som berörts ovan, skulle förmedla intrycket att GS skulle medverka i en pornografisk film och att detta var ägnat att utsätta henne för andras missaktning. JB skall därför anses ha handlat med uppsåt.

Nästa fråga är då om det trots att uppgiften var nedsättande för GS var försvarligt att lämna uppgiften och om den i så fall var sann eller om det fanns skälig grund för den.

Själva försvarlighetsfrågan skall i princip prövas oberoende av den påtalade uppgiftens sanningsenlighet. Först när försvarligheten har prövats kan det bli aktuellt att bedöma om uppgiften var sann eller uppgiftslämnaren hade skälig grund för den.

Vid försvarlighetsprövningen skall samhällets intresse av en granskande journalistik och nyhetsförmedling vägas mot intresset att skydda den enskilde mot att genom kränkande uppgifter utsättas för andras missaktning (jfr NJA 1987 s. 285 I och II). I vårt samhälle får offentliga personer räkna med att deras göranden och låtanden utsätts för en mera närgången och kritisk granskning bl.a. från företrädare för massmedierna än vad som gäller för enskilda personer utan publika uppdrag. En uppgift om att GS skulle medverka i en pornografisk film får från sådana utgångspunkter anses vara av så allmänt intresse med hänsyn till hennes position att intresset att publicera uppgiften har företräde framför intresset att skydda den enskilde från att uppgiften lämnas. Det var således försvarligt att

lämna uppgiften på löpsedel, trots att den var nedsättande för GS.

Att GS skulle medverka i en pornografisk film var emellertid, såsom redan framgår av den bakomliggande tidningsartikeln, inte sant och uppgiftslämnaren hade inte heller skälig grund för uppgiften. JB skall därför dömas för förtal.

I fråga om påföljd finner Högsta domstolen inte skäl att frångå hovrättens bedömning.

GS är till följd av utgången i ansvarsdelen berättigad till skadestånd av JB och AB Kvällstidningen Expressen.

Bestämmelser om ersättning för en sådan kränkning som förtal kan innebära finns i skadeståndslagen. Vid tidpunkten för publiceringen av löpsedel den 27 november 2001 gällde enligt 1 kap. 3 § skadeståndslagen att bestämmelserna i den lagen om skyldighet att ersätta personskada skulle tillämpas också i fråga om lidande som någon tillfogar annan genom bl.a. ärekränkning.

Den 1 januari 2002 upphävdes den bestämmelsen och bestämmelser infördes i 2 kap. 3 § om grunden för skadeståndsansvar vid kränkning och i 5 kap. 6 § om skadeståndets bestämmande. Enligt den senare bestämmelsen skall skadestånd med anledning av kränkning bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art och varaktighet varefter i fem punkter anges vissa omständigheter som skall beaktas särskilt vid bedömningen. Dessa är att handlingen 1. haft förnedrande eller skändliga inslag, 2. varit ägnad att framkalla allvarlig rädsla för liv eller hälsa, 3. riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet, 4. inneburit missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande, eller 5. varit ägnad att väcka allmän uppmärksamhet. De nya bestämmelserna är inte tillämpliga i detta mål eftersom de trädde i kraft efter publice-

ringen. Bestämmelserna har emellertid främst syftat till att förtydliga och precisera gällande rätt och inte att ändra i denna. De får också i allt väsentligt anses återspegla redan tidigare tillämpliga principer.

Som framhölls i propositionen till de nu redovisade ändringarna (prop. 2000/01:68 s. 51 och NJA II 2001 s. 208) måste utgångspunkten för bestämmande av kränkingsersättning vara en skönsmässig bedömning, baserad på härskande etiska och sociala värderingar. Detta utesluter inte att viss vägledning kan erhållas genom en jämförelse med de ersättningar för kränkning som brukar utgå vid andra typer av brott. Därvid torde den omedelbara kränkning som ett förtalsbrott innefattar i allmänhet få anses vara mindre än vad som är fallet vid exempelvis grova sexualbrott eller allvarliga angrepp på liv eller hälsa. Vad som förutom förtalsbrottets art kan vara särskilt försvårande vid förtalsbrott är den spridning som uppgifterna fått. Härvid måste dock också riskerna för att tilltro skall fästas vid uppgifterna liksom möjligheterna att gendriva uppgifterna beaktas.

I förevarande fall har uppgifterna fått en mycket stor spridning. Även med beaktande härav bör den ersättning för kränkning som GS är berättigad till inte skäligt bestämmas till ett högre belopp än 50.000 kronor.

Uppenbarligen på grund av misstag har hovrätten angett utgångspunkten för ränteberäkningen till den 27 september 2001 och inte till vad som yrkats, nämligen den 27 november 2001.

Med beaktande av utgången i målet skall JB och AB Kvällstidningen Expressen solidariskt ersätta GS för hennes rättegångskostnader vid tingsrätten och hovrätten, medan vardera parten skall bära sin kostnad i Högsta domstolen.

I fråga om det allmännas kostnader för JB:s offentliga försvar skall hans åter-

betalningsskyldighet till staten jämkas till hälften beträffande kostnaderna vid tingsrätten och i hovrätten samt kostnaderna för försvaret i Högsta domstolen helt stanna på staten.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Lars K Beckman (skiljaktig), Lennander, Victor, Dahllöf (referent, skiljaktig) och Lindeblad
Föredragande revisionssekreterare: Bergkvist

		<u>Bilaga 1</u>
HÖGSTA DOMSTOLEN	Bilaga till	Mål nr
	PROTOKOLL	B 1658-03
	2003-10-29	

Referenten, justitierådet Dahllöf, med vilken justitierådet Lars K Beckman instämmer, är skiljaktig i fråga om skadeståndet och anför:

”När det gäller frågan om skadeståndets storlek bör beaktas att den för GS kränkande löpsedeln fått en mycket omfattande spridning på allmänna platser över hela riket och nått ett mycket stort antal människor, vilket medfört betydande skada för henne. Vidare är GS en välkänd person för vilken det finns ett stort intresse hos allmänheten. Detta förhållande har förstärkt effekten av den kränkande publiceringen. Det är således motiverat att GS tillerkänns ett betydande skadestånd för lidande och som upprättelse för den oförrätt hon utsatts för (jfr NJA 1994 s. 637). Med beaktande av de anförda omständigheterna bör skadeståndet, som hovrätten funnit, skäligen bestämmas till 100.000 kr.”

		<u>Bilaga 2</u>
HÖGSTA DOMSTOLEN	Bilaga till	Mål nr
	PROTOKOLL	B 1658-03
	2003-10-29	

Referenten, justitierådet Dahllöf, är skiljaktig i fråga om motiveringen beträffande löpsedelns och anför:

”Expressens löpsedel fick en mycket omfattande spridning och riktade sig förutom till tidningens läsare också till många människor som inte läste själva tidningen. De som inte läste tidningen hade inte heller tillgång till den förklarande artikeln utan var hänvisade endast till vad som kom till uttryck på löpsedelns. Frågan om löpsedelns kan sägas ha förmedlat uppgiften att GS skulle delta i en pornografisk film måste därför bedömas utan hänsyn tagen till vad som kunde framgå av Expressens förstasida eller artikeln inne i tidningen. (Jfr NJA 1976 s. 150 och 1991 s. 155 där sambandet mellan bl.a. skilda artiklar, rubriker och löpsedlar behandlades, men frågeställningarna inte var desamma som i det nu aktuella fallet.)

Enbart löpsedelns uppgift om att GS spelar in erotisk film kan inte anses nedsättande för henne, eftersom uttrycket erotisk film inte nödvändigtvis är detsamma som pornografisk film. Med uttrycket erotisk film avses ofta seriös och respekterad filmproduktion. Samtidigt kan erotisk film för många människor numera vara liktydigt med pornografisk film. En bidragande orsak till att så är fallet kan vara det allmänt kända förhållandet att klart pornografiska filmer förses med beteckningen ”erotik” i tidningars dagliga och veckovisa tablåer över TV-programmen. Innebörden av uttrycket erotisk film är alltså inte entydig utan blir beroende av bl.a. det sammanhang i vilket uttrycket förekommer.

Den som tar del av löpsedelns braskande rubrikstil och rubriken ”GS spelar in erotisk film med sin ex-man” sammantaget med citatet ”Man ska bli kåt” får lätt det felaktiga intrycket att Expressen fått fram den sensationella nyheten att GS skulle delta i en pornografisk film. Det intryck löpsedeln sålunda förmedlade måste anses nedsättande för GS och den uppgift som lämnats har varit ägnad att utsätta henne för andras missaktning (jfr NJA 1992 s. 594 och 1994 s. 637). Därmed föreligger förtal i s.k. teknisk mening.

När det sedan gäller frågan om uppsåt skall innehållet i en periodisk skrift anses infört i skriften med den ansvarige utgivarens vetskap och vilja (jfr 8 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen jämförd med 1 § samma kapitel). Detta innebär att den ansvarige utgivaren skall anses ha haft uppsåt att föra in texten i just det skick i vilket den publicerades. Denna uppsåtskonstruktion gäller inte bara när fråga är om en periodisk skrift utan också beträffande en löpsedel som hör till en sådan skrift (jfr NJA 1991 s. 155). AB Kvällstidningen Expressens löpsedel med dess nämnda innehåll och förmedlade intryck skall alltså anses ha blivit utlämnad för spridning med JB:s vetskap och vilja.

Frågan är emellertid om det ändå var försvarligt att lämna uppgiften och om den i så fall var sann eller om det fanns skäligen grund för den (jfr 7 kap. 4 § 14 tryckfrihetsförordningen och 5 kap 1 § andra stycket brottsbalken). Själva försvarlighetsfrågan skall i princip prövas oberoende av den påtalade uppgiftens sanningsenlighet. Först när försvarligheten har prövats kan det bli aktuellt att bedöma om uppgiften var sann eller om uppgiftslämnaren hade skäligen grund för den.

Vid prövningen av försvarligheten skall samhällets intresse av en granskande journalistik och nyhetsförmedling vägas mot intresset att skydda den enskilde mot att genom kränkande uppgifter utsättas för andras missaktning (jfr NJA 1987

s. 285 I och II). I vårt samhälle får offentliga personer räkna med att deras göranden och låtanden utsätts för en mera närgången och kritisk granskning bl.a. från företrädare för massmedierna än vad som gäller för enskilda personer utan publika uppdrag. En uppgift om att GS skulle delta i en pornografisk film får mot denna bakgrund anses vara av så allmänt intresse med hänsyn till hennes position att intresset att publicera uppgiften har företräde framför intresset att skydda den enskilde från att uppgiften lämnas. Det var således försvarligt att lämna uppgiften som den framstod på löpsedeln trots att den var nedsättande för GS. Uppgiften var emellertid inte sann och det fanns inte heller skälig grund för den.

JB skall således dömas för förtal.”